

соціальної підсистем.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Васильєва О.І. Інституційно-правовий аспект розбудови системи врядування на регіональному рівні /О.І. Васильєва. // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 22. - С.62-65.
2. Дранович М. П. Державна регіональна політика щодо підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України // Методологія, методи та інструментарій фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю. – Чернівці, 2011. – С. 109–113.
3. Кузнєцова, А.С. Перспективи підвищення конкурентоспроможності економіки України: галузеві і регіональні пріоритети // Наука: вчера, сегодня, завтра. — Горловка, 2012. – Ч.1. – С. 18–19.
4. Куковський О. Г. Оцінка рівня конкурентоспроможності регіону // Вісник. – Рівне, 2011. – Вип. 1 (53): Економіка. – С.108–113.
5. Насадюк І. Б. Конкурентні ефекти регіональної економічної інтеграції // Науковий вісник. – О., 2012. – N 5 (157). – С.182–191.
6. Портер М. Міжнародна конкуренція. – М.: Міжнародні відносини, 1993. - С. 600.
7. Сорока М. П. Інституціональний механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону / М. П. Сорока // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 3. – С. 90-92.

УДК 332.14:330.341.1

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Білокінь Т.Г., к.е.н., декан факультету по роботі з іноземними студентами Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Білокінь Т.Г. Методичні аспекти оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону.

Стаття присвячена питанням оцінки інноваційності соціально-економічного розвитку регіону. Розглянуто провідні методики оцінки інноваційного потенціалу регіону, проведено їх короткий аналіз. В якості більш частих використовуваних методик виділяють: індекс науково-технічного потенціалу, як складова інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни в глобальній економіці; система показників оцінки інноваційної діяльності Комісії Європейських співтовариств. Визначено основні недоліки вже існуючих методик оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону, а також найважливіші компоненти методичного інструментарію, які дозволяють вирішувати задачі забезпечення збалансованого розвитку регіону. Виділені основні положення на яких повинно ґрунтуватися вибір показників оцінки інноваційного потенціалу регіону. Запропонована авторська методика оцінки інноваційного потенціалу регіону, яка дозволить оцінити відтворювальні пропорції регіональної економічної системи, забезпечити ціль на збалансований розвиток всіх її адміністративно-територіальних одиниць.

Ключові слова: регіон, соціально-економічний розвиток, інновації, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал регіону, методики оцінки інноваційного потенціалу регіону.

Белоконь Т.Г. Методические аспекты оценки уровня инновационности социально-экономического развития региона.

Статья посвящена вопросам оценки инновационности социально-экономического развития региона. Рассмотрены ведущие методики оценки инновационного потенциала региона, проведен их краткий анализ. В качестве более частых используемых методик выделяют: индекс научно-технического потенциала как составляющая интегрального показателя оценки уровня конкурентоспособности страны в глобальной экономике; система показателей оценки инновационной деятельности Комиссии Европейских сообществ. Определены основные недостатки существующих методик оценки уровня инновационности социально-экономического развития региона, а также важнейшие компоненты методического инструментария, которые позволяют решать задачи обеспечения сбалансированного развития региона. Выделены основные положения, на которых должно основываться выбор показателей оценки инновационного потенциала региона. Предложена авторская методика оценки инновационного потенциала региона, которая позволит оценить воспроизводственные пропорции региональной экономической системы, обеспечить цель на сбалансированное развитие всех ее административно-территориальных единиц.

Ключевые слова: регион, социально-экономическое развитие, инновации, инновационная деятельность, инновационный потенциал региона, методики оценки инновационного потенциала региона.

Belokin T. Methodological aspects of assessing the level of innovation of social and economic development of the region.

The article is devoted to the evaluation of innovative socio-economic development of the region. Considered the leading methods for the assessment of innovative potential of the region, conducted a brief analysis. As the more frequently used methods distinguished: the index of scientific and technical potential as a component of an integrated indicator for assessing the level of competitiveness in the global economy; a system of indicators to measure innovation activities of the Commission of the European communities. Identifies the main shortcomings of existing methodologies for assessing the level of innovation of socio-economic development of the region, as well as critical components of methodological tools that allow you to solve the challenge of ensuring a balanced development of the region. The basic provisions on which to base the choice of indicators for the assessment of innovative potential of the region. The author's technique of estimation of innovative potential of the region, which will allow us to estimate the reproduction proportions of the regional economic system, to provide a target for a balanced development of all its administrative-territorial units.

Keywords: region, socio-economic development, innovation, innovation, innovation in the region, a valuation technique innovation potential.

Постановка проблеми. В останні роки інновації у всьому світі ставляться на чільне місце і внаслідок цього рівень соціально-економічного розвитку регіону став визначатися в тому числі і через його рівень інноваційного розвитку. В економічній літературі широко висвітлюється питання оцінки інноваційного розвитку країни (регіону). В якості найбільш часто використовуваних методик можна виділити наступні:

– індекс науково-технічного потенціалу, як складова інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни в глобальній економіці. Згідно з цією методикою сталий економічний розвиток у середньостроковій та довгостроковій перспективі в рівній мірі залежить від трьох категорій змінних: макроекономічного середовища, державних інститутів і технології;

– система показників оцінки інноваційної діяльності Комісії Європейських співтовариств (КЕС), яка використовується для порівняльного аналізу оцінки розвитку інноваційної діяльності в країнах ЄС. Запропонована Директоратом з підприємництва КЕС система інноваційних показників включає в себе 16 індикаторів, розділених на чотири групи:

- 1) людські ресурси;
- 2) генерація нових знань;
- 3) трансфер і використання знань;
- 4) фінансування інновацій, результати інноваційної діяльності.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Дана методика дозволяє оцінити рівень інноваційного розвитку різних країн і виявити ті сфери діяльності, які потребують додаткової уваги. Однак запропоновані параметри оцінки не включають в себе макроекономічні показники, а тому не можуть дати об'єктивної картини стану інноваційної діяльності в країні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону, особливостей визначення та методикою розрахунків займалося багато вітчизняних науковців, а саме: Фірсова С., Чеботар С. [1], Дубовиков М., Величко О. [2], Анрошук Г., Жилияев І., Чижевський [3]. Також більш детально дослідження регіональних аспектів інноваційного розвитку розглядаються у працях Федулової Л. [4], Возної Л. [5], Чижової В. [6] та ін.

Виділення невирішених проблем. Недостатньо в повному обсязі розглянуті та досліджені методики оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону.

Мета наукової статті. Дослідити основні особливості та методи оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку регіону.

Результати дослідження. Інноваційний розвиток представляє складний процес, який орієнтований на майбутнє та організовується певним чином, виходячи з вимог і тенденцій мінливості зовнішнього середовища. Вибір стратегічних напрямків розвитку регіональної економіки повинен ґрунтуватися на чіткому уявленні її реальних можливостей. Це додає особливу значимість формуванню адекватного методичного та інструментального забезпечення об'єктивної оцінки цілеорієнтованого використання інноваційного потенціалу, що акумулюється в кордонах конкретної території.

Визначення ефективності досягнення цілей збалансованості регіонального розвитку багато в чому обумовлено використанням системи показників і адекватністю застосовуваної методики оцінювання. Ефективність інноваційно-орієнтованої стратегії збалансованого розвитку регіону може бути оцінена (поряд з макроекономічними показниками) ступенем участі в ній інноваційного потенціалу території. До теперішнього часу накопичено певний досвід вирішення задач оцінки інноваційного потенціалу територій. У сучасній економічній літературі наведено велику кількість методологічних і методичних розробок, де відповідно до вирішуваних завдань пропонуються різні підходи до вибору показників оцінювання рівня інноваційного розвитку економіки регіону. Коло показників, застосовуваних у практиці оцінювання вельми обширний, тому виникає необхідність їх систематизації [5].

На наш погляд наведені підходи до оцінки інноваційного потенціалу регіону свідчать про досить вузьку інтерпретацію задач управління інноваційним розвитком, ігнорують внутрішньорегіональну асиметрію і не дозволяють розробити інструментарій регулювання збалансованості відтворювальних пропорцій. Це виражається в наступному [2]:

1. Більшість показників орієнтовані тільки на ресурсну та результативну складові діяльності. Відповідно завдання підвищення рівня розвитку території ототожнюється з необхідністю розширення ресурсної бази для інноваційної діяльності без урахування просторового розподілу ресурсного потенціалу, що дозволяє можливість інвестування економічних проектів, що порушують внутрішньорегіональні відтворювальні пропорції (територіальні, галузеві, міжгалузеві та ін.).

2. Оцінка інноваційного потенціалу регіональної системи, що заснована на зіставленні обсягу залучених в цей процес ресурсів з отриманим економічним ефектом, не враховує місце окремих адміністративно-територіальних одиниць в цьому процесі, в результаті чого відбувається нівелювання диспропорцій внутрішньорегіонального розвитку.

3. Багато показників являються параметрами функціональної залежності одного показника від іншого, що в результаті не дозволяє дати адекватну оцінку рівня розвитку регіональної економічної системи.

4. Оцінка можливостей для інноваційно-орієнтованого розвитку фокусується тільки на інституціональних аспектах: функціонування регуляторів ринку з позицій інтересів малого бізнесу, розвиненість інноваційної інфраструктури, доступність інвестиційних ресурсів тощо. При цьому за рамками дослідження залишаються чинники, що визначають готовність території до інноваційного розвитку, її сприйнятливості до інновацій з боку фізичних осіб і компаній. Це частково пояснюється тим, що на відміну від інституційних, дані фактори не перебувають під безпосереднім контролем органів управління.

5. У більшості методик застосовувані показники оцінювання інноваційного потенціалу тотожні показникам оцінки науково-технічної діяльності. Незважаючи на те, що в більшості наукових роботах і підручниках знаходиться відображення саме цей підхід, він є одностороннім, оскільки не враховує економічний і соціальний аспекти, а отже, не дозволяє оцінити потреби і сприйнятливості території до інноваційного розвитку, системно і комплексно вирішувати проблеми модернізації економіки регіону.

6. При оцінці факторів інноваційно-орієнтованого розвитку не оцінюється роль місцевих організацій інфраструктури в стимулюванні інноваційного розвитку території, тобто не робиться відмінність між зовнішніми по відношенню до неї суб'єктами, що здійснюють підтримку інноваційної діяльності та власної інфраструктури.

7. Внаслідок неспівставленості показників соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці ускладнена порівняльна оцінка їх інноваційного потенціалу. Крім того, ряд показників не є кількісно вимірні, наприклад, наявність нормативних документів з питань регулювання інноваційної діяльності, ринку збуту інноваційної продукції.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сказати, що існуючі методи оцінки інноваційного потенціалу не дозволяють розробити ефективний інструментарій формування інноваційно-орієнтованої стратегії управління збалансованим розвитком економіки регіону. Це визначає необхідність доповнення критеріїв оцінювання показниками, які дозволять забезпечити не тільки опис інноваційних процесів на мікрорівні, але і характеристику механізмів управління інноваційно-орієнтованим розвитком регіону в цілому. Крім того, при оцінці ефективності інноваційно-орієнтованої стратегії управління збалансованим розвитком економіки регіону слід враховувати просторовий розподіл інноваційного потенціалу. В цьому випадку ідентифікація адміністративно-територіальних одиниць як суб'єктів інноваційно-орієнтованих територіально-виробничих кластерів дозволяє розглядати проблему підвищення збалансованості регіональної економіки з урахуванням можливостей більш ефективного використання та розвитку соціально-економічного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць [6].

Виділення даної проблеми та її логічне вбудовування в цілісну систему регіональних досліджень було здійснено шляхом уточнення змістовної основи економічних категорій, притаманних проблематики інноваційно-орієнтованого управління збалансованим розвитком економіки регіону, логічно взаємопов'язаних в систему наскрізних понять і визначень. Це дозволило розробити та формалізувати методичний інструментарій їх кількісної ідентифікації, призначений для оцінки параметричних характеристик інноваційного потенціалу території, а також рівня збалансованості розвитку економіки регіону. Виділено найважливіші компоненти методичного інструментарію, які дозволяють вирішувати задачі забезпечення збалансованого розвитку регіону на основі залучення економіко-ресурсного потенціалу відсталіх територій у стратегії регіонального зростання, в основу якого покладені принципово нові вимоги до побудови системи показників оцінки інноваційного потенціалу [1]:

– можливість проведення порівняльного аналізу як рівня розвитку регіональної системи в цілому, так і рівня розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць всередині даної системи;

– розкриття не тільки загальних, а й приватних характеристик розвитку системи, не тільки результатів, але здібностей і умов до інноваційно-орієнтованого розвитку;

– можливість не просто ранжирування територій за рівнем розвитку, а визначення проблемних („вузьких” місць), а також напрямків стимулювання розвитку інноваційних процесів у регіональній системі через вплив на її структурні елементи;

– орієнтованість, як на зовнішніх споживачів „потужніший” регіону, якими виступають інвестори, зацікавлені обрати ті умови господарювання, в яких їх інноваційна активність принесе найбільший ефект, так і на носіїв регіональних інтересів, з метою ефективного розпорядження наявними ресурсами, усунення негативних факторів і максимально ефективного використання наявних можливостей.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В свою чергу, відповідно до принципів системного і нормативного підходів вибір показників оцінки інноваційного потенціалу регіону повинен здійснюватися виходячи з таких міркувань [3]:

- здатність регіону до інноваційно-орієнтованої діяльності зумовлена наявністю ресурсів (факторів) та володінням даних ресурсів певними характеристиками. У цьому зв'язку система показників оцінки інноваційного потенціалу повинна включати блоки по кожній ресурсній складовій;

- для інноваційно-орієнтованого розвитку необхідні як ресурси, так і умови для їх використання. Відповідно система показників повинна оцінювати не тільки ресурсну складову, а й стан середовища, тобто рівень розвитку інфраструктури, рівень інституціоналізації процесів інноваційно-орієнтованого розвитку тощо;

- система показників оцінки інноваційного потенціалу регіону повинна дозволити дати оцінку не тільки здібностям, але і мірі готовності системи сприймати інноваційні зміни, оскільки в цьому полягає сутність управління інноваційно-орієнтованим розвитком;

- система оціночних показників повинна дозволити оцінити одержаний соціально-економічний та екологічний ефекти;

- показники мають характеризувати регіональну економічну систему в динаміці, а не являти собою звіт даних про її становище, забезпечувати можливість об'єктивної оцінки стійкості процесів інноваційно-орієнтованого розвитку;

- показники оцінювання повинні надавати інформацію про становище адміністративно-територіальних одиниць, давати інформацію про розподіл потенціалу регіону;

- показники повинні забезпечувати можливість зіставлення рівня соціально-економічного розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць.

Таким чином, запропонований інструментарій дозволяє вирішити задачу створення формування інноваційно-орієнтованої стратегії управління збалансованим розвитком економіки регіону на основі оцінки його інноваційного потенціалу через систему кількісних і якісних показників, які відображатимуть здатність і готовність регіону до нововведень. Іншими словами, система показників повинна бути орієнтована, перш за все, на зв'язок числових показників з якісними характеристиками таких аспектів інноваційно-орієнтованої діяльності як сприйнятливості економічної системи до інновацій. Тобто, вона покликана дати відповіді на наступні питання:

- яке місце розглянутої адміністративно-територіальної одиниці по рівню інноваційності соціально-економічного розвитку по відношенню до інших;

- які процеси можуть забезпечити зростання соціально-економічного потенціалу регіону в цілому кожної адміністративно-територіальної одиниці окремо, як ініціювати інноваційний розвиток;

- яким чином можна підвищити збалансованість розвитку економіки регіону.

Відповіді на дані питання виражаються в тривірневій ієрархічній системі показників інноваційності соціально-економічного розвитку території. На першому рівні передбачається виділення чотирьох сфер дослідження, які характеризуються інтегральними значеннями показників [4]:

- результати інноваційно-орієнтованої діяльності;

- ресурси, що забезпечують досягнення даних результатів;

- готовність (сприйнятливості) системи до змін;

- стійкість розвитку економічної системи.

Показники, що оцінюють результати інноваційно-орієнтованої діяльності. Зміст даних показників на мезорівні передбачає оцінку економічних, соціальних та екологічних наслідків від реалізації інвестиційного проекту в регіоні. В даний час розроблено та використовується велика кількість показників, що оцінюють результати інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів, насамперед, – обсяг виробленої продукції, прибуток від реалізації продукції, зміна витрат виробництва за рахунок його модернізації. Разом з тим, дані показники мало застосовуються в практиці планування регіонального розвитку. Беручи до уваги, що інноваційно-орієнтований розвиток являється найважливішим компонентом соціально-економічної політики, необхідно крім економічних показників оцінки результатів реалізації інвестиційних проектів виховувати і соціально-економічну користиність нововведень. Необхідно також оцінювати вплив і на екологічну ситуацію в регіоні, що передбачає оцінку змін стану екосистеми регіону.

Показники, що оцінюють наявність ресурсів, що забезпечують інноваційно-орієнтований розвиток. Дані показники покликані оцінювати не стільки абсолютне значення кожного виду ресурсів, якими володіє кожна адміністративно-територіальна одиниця, скільки просторовий розподіл даних ресурсів, а також ресурсну готовність конкретної території до реалізації інвестиційного проекту. Оцінка ресурсного потенціалу регіону (трудового, природного, кліматичного і т.д.) не залежно від місця знаходження даного ресурсу, на наш погляд не дозволяє повною мірою розробити ефективний механізм управління збалансованим розвитком регіону. Важливо відзначити, що показники ефективності використання кожного виду ресурсів в більшій мірі відносяться до оцінки розвитку соціально-економічного потенціалу на мікрорівні, тому в запропонованій системі показників ефективність використання ресурсів не викидається.

Показники, що оцінюють сприйнятливості регіональної системи до змін. Дана група показників включає показники економічної сприйнятливості, що дозволяють оцінити готовність суб'єктів господарювання до нововведень, їх інноваційну активність; показники інституціональної сприйнятливості, що дозволяють оцінити рівень розвитку зв'язків та відносин у питанні інноваційної взаємодії, а також умови, створені на даній території для розвитку та стимулювання цих процесів; показники соціально-психологічної сприйнятливості, що дозволяють визначити ступінь готовності населення брати участь в процесах інноваційного розвитку.

Показники, що оцінюють стійкість розвитку економічної системи. Під стійкістю розуміється здатність протистояти зовнішнім впливам і факторам дестабілізації, що виражається в позитивній динаміці показників інноваційності процесів соціально-економічного розвитку, а також у зниженні показників забруднення екосистеми.

Інтегральні показники інноваційності соціально-економічного розвитку першого рівня деталізуються базовими показниками другого рівня: результативна складова включає оцінку економічного, соціального та екологічного ефектів; ресурсна – оцінку природних, матеріально-технічних, фінансових і трудових (наукових) ресурсів; сприйнятливості – оцінку економічної, інституційної та соціально-психологічної сприйнятливості; стійкості розвитку – оцінку стійкості економічних і соціальних процесів, а також якісних змін показників оцінки стану навколишнього середовища. У свою чергу, кожен базовий показник описується сукупністю приватних показників (показники третього рівня). З метою забезпечення співставлення рівня розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць в якості приватних показників передбачається використання відносних величин: індексів, темпів зростання, питомої ваги і т.д. Використання відносних величин, що характеризують не широту (розкиданість), а зусилля по інтенсивності розвитку інноваційно-орієнтованих процесів дозволяє дати оцінку рівня соціально-економічного розвитку території незалежно від її розміру.

Концептуальною основою моделі оцінки рівня інноваційності соціально-економічного розвитку території є системний підхід, в відповідності з яким інноваційний потенціал регіону розглядається як інтегрований показник, що забезпечує адекватну оцінку узгодження поєднання основних аспектів інноваційно-орієнтованого розвитку і є основою для оцінки збалансованості розвитку економіки регіону. Дані, отримані в результаті діагностики, дозволять сформувати інноваційно-орієнтовану стратегію збалансованого розвитку економіки регіону на основі виділення адміністративно-територіальних одиниць, що характеризуються різним рівнем і умовами протікання соціально-економічних процесів. Крім того, введення інтегральних оціночних показників дозволяє зіставити вимоги інвестиційного проекту з умовами його реалізації на конкретній території і визначити ті адміністративно-територіальні одиниці, які увійдуть в структуру інноваційно-орієнтованого територіально-виробничого кластера.

Об'єктивна оцінка ефективності інноваційно-орієнтованого управління розвитком регіону може бути отримана на основі виділення в його структурі адміністративно-територіальних одиниць з метою формування (коригування) стратегії управління соціально-економічним

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

розвитком регіону в напрямку підвищення збалансованості його відтворювальних пропорцій. Варто відзначити, що існуюча уніфікована система показників, що характеризує соціально-економічне становище адміністративно-територіальних одиниць, не повною мірою відображає всі ключові аспекти господарської діяльності на його території (особливо у сфері інноваційного розвитку) і обумовлює необхідність розширення складу показників моніторингу на рівні територіальних органів Державної служби статистики України.

Аналіз конкретних структурних пропорцій дозволить вибрати конкретні напрями стимулювання цілей та завдань інноваційно-орієнтованого розвитку території в залежності від характеристики складових її інноваційного потенціалу.

Для подальшого формування стратегії розвитку регіону необхідно виконати оцінку базових показників інноваційно-орієнтованого розвитку всіх його адміністративно-територіальних одиниць, по кожній складовій потенціалу. Для визначення інтегрального значення кожного (і-го) показника другого рівня по кожній (j-ій) адміністративно-територіальній одиниці складатиметься матриця стандартизованих значень приватних показників (показники третього рівня) (табл. 1). Всі показники є однонаправленими: їх зростання свідчить про поліпшення стану системи.

Таблиця 1

Матриця для оцінки і-го базового показника

Показник	Вага показника	Адміністративно-територіальна одиниця				
		АТО1	АТО2	...	АТОn	
П ₁	γ ₁	a ₁₁	a ₁₂	...	a _{1j}	
П ₁	γ ₂	a ₂₁	a ₂₂	...	a _{2j}	
...		
П _i	γ _i	a _{ij}	a _{ij}	...	a _{ij}	
БП _{ij}		БП _{1j}	БП _{2j}		БП _{nj}	

де a_{ij} – стандартизоване значення і-го приватного показника j-го адміністративно-територіальної одиниці;
 γ_i – вага і-го приватного показника в структурі базового показника (визначається експертами);
 БП_{ij} – інтегральне значення базового показника j-го адміністративно-територіальної одиниці;
 n – кількість адміністративно-територіальних одиниць.

Важливим методологічним моментом розробки показників оцінювання ефективності реалізації стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку регіону є концентрування уваги не на власне інноваційних продуктах або абстрактних від конкретних умов інноваційних формах діяльності, а на тих умовах, які обумовлюють збалансований розвиток конкретної території і знаходять своє відображення в галузевій спеціалізації та міжгалузевих пропорціях, кон'юнктурі ринку, структурі зайнятості населення. Специфіка умов розвитку території обумовлює відмінність в критеріях оцінювання рівня інноваційного потенціалу для різних регіонів, більш того, можливість їх зміни під впливом зовнішніх факторів і в міру розвитку регіональної економічної системи. Тому в більшості випадків не можна говорити про нормування показників інноваційно-орієнтованого розвитку через жорстко задану систему цільових значень. У зв'язку з цим показники матриці стандартизуються щодо максимального значення з приватних показників серед розглянутих адміністративно-територіальних одиниць даного регіону. Стандартизовані показники розраховуються шляхом ділення відповідного показника на максимально досягнуте в даних умовах. Тим самим еталоном виступає адміністративно-територіальна одиниця, яка найкращим способом використовує свій ресурсний потенціал в напрямку створення і використання інноваційних переваг.

Інтегральне значення кожного (і-го) базового показника (показник другого рівня) визначається на основі використання адитивного методу згортки зважених локальних критеріїв:

$$БП_{ij} = \sum_{i=1}^n (\gamma_i; a_{ij}) \quad (1)$$

де γ_i – вага ij-го показника, що визначається ступенем значущості в досягненні необхідного рівня розвитку регіональної економічної системи;

a_{ij} – стандартизовані значення приватних показників.

Для оцінки інтегрального значення кожного (і-го) показника першого рівня по кожній j-ій адміністративно-територіальній одиниці використовується той же метод згортки:

$$X_{ij} = \sum_{i=1}^n (\rho_i; БП_{ij}) \quad (2)$$

де ρ_i – вага і-го базового показника в структурі показників першого рівня (визначається експертами);

БП_{ij} – інтегральне значення і-го базового показника j-ї адміністративно-територіальної одиниці.

На основі отриманих значень показників першого рівня, що визначає значення складових потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, формуються векторні їх моделі: X_j (x₁, x₂, x₃, x₄). Дані моделі можуть бути використані для проведення рейтингу адміністративно-територіальних одиниць на основі значень їх інноваційного потенціалу (I_j), що визначається по формулі максимального віддалення від початку координат:

$$I_j = \sqrt{\sum (\mu_i X_{ij})^2} \quad (3)$$

де X_{ij} – інтегральні значення і-го показника оцінки інноваційного потенціалу j-ї адміністративно-територіальної одиниці (показники першого рівня);

μ_i – вага і-го показника першого рівня в структурі інноваційного потенціалу (визначається експертами).

Отримане значення інноваційного потенціалу відобразить становище ресурсної бази, рівень розвитку інноваційної інфраструктури, ефективність використання нових технологій, фінансового забезпечення, комерційного співробітництва, стійкість процесів соціально-економічного розвитку по кожній адміністративно-територіальній одиниці.

Рівень інноваційності соціально-економічного розвитку регіону (I_{пер}) можна визначити як середнє зважене значення інтегральних показників розвитку його адміністративно-територіальних одиниць:

$$I_{пер} = \frac{\sum_{j=1}^n I_j \gamma_j}{\sum_{j=1}^n \gamma_j} \quad (4)$$

де I_j – значення інноваційного потенціалу j-ї адміністративно-територіальної одиниці;

γ_j – вага j-ї адміністративно-територіальної одиниці в регіоні.

Причому, якщо орієнтуватися на рівнозначність і рівнонеобхідність соціально-економічного розвитку всіх адміністративно-територіальних одиниць, то важливість кожної території слід визначати однаковими.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Тоді формула (1.5) виглядатиме наступним чином:

$$I_{\text{per}} = \sum_{j=1}^n I_j \gamma_j \quad (5)$$

Для оцінки рівня просторового розвитку регіону введемо коефіцієнт просторового розміщення:

$$K_{\text{прост}} = \frac{\sum Q_i * I_{\text{атой}}}{Q * I_{\text{max}}} \quad (6)$$

де Q_i – валовий обсяг виробленої продукції i -ї адміністративно-територіальної одиниці;

$I_{\text{атой}}$ – інтегральний потенціал i -ї адміністративно-територіальної одиниці;

Q – валовий обсяг виробленої продукції в цілому по регіону;

I_{max} – потенціал адміністративно-територіальної одиниці, що має максимальне значення в регіоні.

Якщо прийняти в якості критерію збалансованості регіональної економіки значення $Q \in [0,1]$, то чим вище значення даного критерію, тим ефективніше стратегія управління збалансованим розвитком системи.

Висновки та пропозиції. Запропонована методика оцінки інноваційності соціально-економічного розвитку регіону дозволить оцінити відтворювальні пропорції регіональної економічної системи, забезпечити ціль на збалансований розвиток всіх її адміністративно-територіальних одиниць. Запропонована методика може використовуватися як для поточної оцінки його стану на конкретний момент часу, так і для оцінки здібностей (зусиль) її елементів – економіки окремих адміністративно-територіальних одиниць – до зміни (поліпшення) поточного стану. Для цього в першому випадку використовують вихідні показники на кінець періоду, в другому – темпи зміни даних показників за аналізований період.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Фірсова С.М. Основні елементи інноваційного потенціалу / Фірсова С.М., Чеботар С.В. // Економічний вісник Донбасу. – №3 (25). – 2011. – С. 202-207.
2. Дубовиков М.М. Проблеми формування науково-технологічного та інноваційного потенціалу України / М.М. Дубовиков, О.В. Величко // Економічний вісник Донбасу. – №3 (25). – 2011. – С. 158-163.
3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жиляев, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
4. Федулова Л. І. Організаційні механізми формування результативної регіональної інноваційної системи / Л. І. Федулова // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № (13). – С. 157-165.
5. Возна Л. Ю. Основні суперечності та перспективи використання соціально-економічного потенціалу регіонів України / Л. Ю. Возна // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1(10). – С. 167 — 174.
6. Чижова В. Інституціональні та інноваційні аспекти регіонального розвитку / В. Чижова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки, вип. 8. – Кіровоград: КНТУ. – 2005. – С. 92-100.

РЕЙТИНГ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Болгов В.Є., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства Донецький національний університет (Україна)

Болгов В.Є. Рейтинг інноваційного розвитку регіонів України

Метою статті є аналіз стану, сутності та особливостей становлення інноваційного розвитку різних регіонів України. У статті наголошується на важливості посилення інноваційного розвитку на регіональному рівні, як запоруки загальнонаціонального розвитку, висвітлено сутність найпоширеніших методів аналізу інноваційного розвитку регіонів України, та вказані недоліки їх застосування в умовах нашої держави. Розроблено власний рейтинговий показник інноваційного рівня розвитку, в розгорнутій формі розкрито сутність кожного елемента та метод отримання питомої ваги кожного показника у загальній структурі рейтингу, на базі експертних оцінок, було виявлено частковий рейтинг регіону. Питома вага факторів було отримано в ході аналізу анкетування експертів. Група експертів складалася з 27 осіб, до якої увійшли: керівники промислових підприємств Донецької області, науковці та керівники місцевих органів влади, що відповідають за розробку та впровадження програм інноваційного розвитку регіону. На основі статистичних даних проведено аналіз рівня інноваційного розвитку регіонів України за 2004-2012 роки. За результатом розрахунків всі регіони було поділено на характерні групи, та виявлено їх ознаки. Зроблені висновки, щодо тенденцій інноваційного розвитку Донецької області, та загалом по Україні.

Ключові слова: інноваційний розвиток, регіональний аспект інноваційного розвитку, рейтинговий коефіцієнт інноваційного розвитку регіонів, питома вага показнику, група регіонів, частковий рейтинг регіону, експертна оцінка.

Болгов В.Е. Рейтинг инновационного развития регионов Украины

Целью статьи является анализ, сущности и особенностей становления инновационного развития различных регионов Украины. В статье подчеркивается важность усиления инновационного развития на региональном уровне, как залога общенационального развития, освещены сущность распространенных методов анализа инновационного развития регионов Украины, и указанные недостатки их применения в условиях нашего государства. Разработан собственный рейтинговый показатель инновационного уровня развития, в развернутой форме раскрыта сущность каждого элемента и метод получения удельного веса каждого показателя в общей структуре рейтинга, на базе экспертных оценок, было обнаружено частичное рейтинг региона. Удельный вес факторов были получены в ходе анализа анкетирования экспертов. Группа состояла из 27 человек, в которую вошли: руководители промышленных предприятий Донецкой области, ученые и руководители местных органов власти, отвечающих за разработку и внедрение программ инновационного развития региона. На основе статистических данных проведен анализ уровня инновационного развития регионов Украины за 2004-2012 годы. По результатам расчетов все регионы были разделены на характерные группы, и выявлены их признаки. Сделанные выводы относительно тенденций инновационного развития Донецкой области, и в целом по Украине.

Ключевые слова: инновационное развитие, региональный аспект инновационного развития, рейтинговый коэффициент инновационного развития регионов, удельный вес показателю, группа регионов, частичный рейтинг региона, экспертная оценка.

Bolgov V. Rating innovative development of regions of Ukraine

The purpose of the article is to analyze the situation, the nature and characteristics of the formation of innovation development in different regions of Ukraine. The article stresses the importance of strengthening the innovative development at the regional level as a prerequisite for national development, highlights the essence of the most common methods of analysis of innovative development of regions of Ukraine and deficiencies of their application in our country. Developed its own ranking index level of innovation in expanded form the essence of each element and method of obtaining the proportion of each indicator in the total ranking, based on peer review, it was found partial ranking of the region. Proportion factors